

Voro López Verdejo

Acadèmic i Director de la **Secció de Llengua i Lliteratura Valencianes**
de la **Real Acadèmia de Cultura Valenciana**

El text que segueix constitueix la *Presentació* inclosa en el *Diccionari General de la Llengua Valenciana*, obra de l'autor i que serà editat per la **Real Acadèmia de Cultura Valenciana**. Sent immediata ya l'aparició d'esta obra fonamental per als estudiosos i conreadors del nostre idioma, la **Associació d'Escriptors en Llengua Valenciana** agraïx a **Voro López** que siga a través d'estes pàgines on s'avance als llectors, en primícia, estes lletres.

La primera edició del *Diccionari General de la Llengua Valenciana* contarà en una tirada llimitada, per la qual raó és convenient realisar de bestreta la seua reserva. Per ad això pot posar-se en contacte telefònicament en la **Real Acadèmia de Cultura Valenciana** (96 391 69 65) o a través de la seua pàgina web (www.racv.es). Els qui alvancen la seua encomana fruiran d'un desconte en el preu final de venda de l'obra i l'enviament debades.

A PROPÒSIT DE LA PUBLICACIÓ DEL **DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA VALENCIANA**

Els valencians sempre hem tingut una consciència idiomàtica clara, la nostra llengua, la llengua valenciana, és una llengua neollatina, en un substrat ibèric determinant, que evolucionà a partir del llatí vulgar en terres valencianes que, com les atres llengües peninsulars, primer conegué una aportació germànica i més tart una intensa arabisació durant la dominació musulmana peninsular i que, en major o menor mida, es mantingué pels mossàraps valencians¹ fins a la conquesta de les terres valencianes per Jaume I², moment en que experimentà una aportació definitiva per part dels nous pobladors procedents d'Aragó, Catalunya, Occitània, Navarra, Castella... sense oblidar que existien jueus i àraps en el territori i que convixqueren llarc temps en la població cristiana dominant. Des dels seus inicis i a lo llarc de la seua història la llengua valenciana anà rebent i assimilant aportacions constants de moltes atres llengües veïnes, puix

¹ No solament s'hauria de tindre en conte als mossàraps que vivien en terres valencianes, sino també als que en els sigles X i XI fugiren de les guerres civils del Califat de Còrdova cap a terres catalanes i aragoneses i als que degut a les invasions almoràvits i almohades dels sigles XI i XII també ixqueren de terres valencianes cap a territoris cristians limítrofes. Segons alguns historiadors i llingüistes els mossàraps desaparegueren de terres valencianes, cosa poc provable, pero ningú no nega l'existència d'estos mossàraps i allà a on anaren durien la seua llengua romànica que influiria en les zones veïnes d'adopció, com ho feu el seu art i artesanía, i que en repoblar-se el Regne de València tornarien o no els descendents dels mossàraps, pero les característiques llingüístiques que exportaren serien importades i per tant no serien del tot alienes.

² No caldria mencionar lo infantil –o mal intencionada– que supon la teoria sobre la repoblació del Regne de València que situa als repobladors catalans en la costa i als aragonesos en l'interior, de manera que l'interior parla castellà i la costa valencià; no obstant, com encara ve repetint-se en alguns còrculs, apuntem dos idees: la primera és que els aragonesos no parlaven castellà i la segona que, sent la conquesta de terres valencianes una iniciativa aragonesa motivada, entre unes atres coses, per la necessitat de tindre Aragó una eixida a la mar, no és lògic que els aragonesos s'assentaren en les terres de l'interior.

les terres valencianes són terra de pas i han experimentat sempre un aluvió de pobladors de diferents territoris, lo qual li ha anat donant una fisonomia particular i característica. Esta idea de definir la llengua valenciana com una llengua d'orige llatí, pero influïda per moltes altres diverses llengües, no és nova i ya l'expongué Francesc Eiximenis, un català naixcut en Girona sobre el 1340 i afincat en València, en la seua obra *Regiment de la Cosa Pública*³ de 1383, dedicada als Jurats de la ciutat de València, a on parlant de València diu. “*Aqueta terra ha llenguatge compost de diverses llengües que li són entorn, e de cascuna ha retengut ço que millor li és, e ha lleixats los pus durs e los pus malsonants dels altres, e ha pres los millors, e no res menys, trobarets dins aquesta beneïta ciutat que us pot ensenyar les principals llengües del món, així com són llatí, hebraic e morisc...*”. Dos sigles més tart esta idea torna a ser manifestada pel borrianenc Martí de Vicià en el seu *Libro de las alabanzas de las Lenguas hebrea, griega, latina, castellana y valenciana*, editat en València en 1574, que explica l'orige del valencià parlant de la conquesta del Regne de València per Jaume I de la següent manera: “*Como el Rey y los de su casa y corte y muchos de sus vassallos, hablaban lengua de Provensa y de Limós, aquella como a más común prevalescíó, pero non sin grande mixtura de otras lenguas, y todo en junto fue nombrada Lengua limosina, con la qual tenemos escripto [...] libros que nos dan testimonio de aquella primera lengua.*”

Sobre el nom de la llengua dels valencians molt s'ha escrit des de que el nacionalisme català, en ple segle XX, inicià un intent d'anexió d'alguns territoris de l'antiga Corona d'Aragó com són València i les Illes Balears, basant-se en una hipotètica llengua i cultura comunes: la llengua i la cultura catalanes; pero esta intenció expansionista topà de ple en una consciència llingüística valenciana que considera que la llengua valenciana és pròpia, diferent i diferenciada de la catalana, com diferent i diferenciada és la cultura valenciana, base d'una nacionalitat valenciana històrica. De fet, des dels orígens del Regne de València, mai no se li ha donat a la llengua valenciana el nom de català; ha rebut moltes denominacions: *romanç*⁴, *vulgar*, *vulgada llengua materna valenciana*, *vulgar llengua valenciana*, *ydiomate valentino*, *valentino idiomate*, *llengua plana valenciana*, *valenciana prosa*, *valentina lingua*, *vulgar valenciana*, *valentinum*, *lingua vulgare valentina*, *vulgar valencià*, *idioma valencià* o simplement *valencià*. Pero la denominació que més es repetix durant tots els temps fins a hui és la de *llengua valenciana*, nom que li donaren els clàssics valencians en un Sigle d'Or que conseguí un prestigi

³ Joanot Martorell, un sigle més tart, en la seua novela *Tirant lo Blanch*, parlant de la ciutat de València, en un context que ací no ve al cas, diu que està “*poblada de moltes nacions de gents, que com se seran mesclats, la llavor que eixirà...*”

⁴ Nom que rep el valencià en els *Furs del Regne de València*, que foren escrits originàriament en llatí i posteriorment arromançats, és dir, traduïts al romanç “*Aquest fur adoba e romança lo senyor rey*”; en ell podem trobar més de cent voltes esta expressió “*arromançat per lo senyor rey*”, i en ells es parla clarament de romanç quan es diu: “*Los iutges en romanç diguen les sentències que donaran...*”. El nom de romanç perdurarà algun temps fins a ser substituït definitivament per la denominació *llengua valenciana* o *valencià*; no obstant, encara coeja en un autor del segle XV com Jaume Roig, que en la seua obra el *Spill* diu que: “*Serà en romanç, / noves rimades, /al pla teixides, / de l'algemia / e parleria / dels de Paterna, / torrent, Soterna...*”

internacional. Hui en dia el seu nom oficial és *idioma valencià*, segons l'Estatut d'Autonomia, el qual es referix també al valencià com a *llengua*. L'Estatut és una Llei Orgànica i arreplega el sentir majoritari del poble valencià sobre el nom del nostre idioma, cap llei inferior o institució pot donar oficialment un nom diferent a la llengua dels valencians⁵.

L'única denominació que els valencians hem acceptat com a sinònima de *llengua valenciana*, en un context poètic o romàntic durant els segles XIX i XX⁶, és la de *llengua llemosina*, utilitzada en molts casos com a sinònim de llengua antiga, llengua clàssica o dels nostres antepassats. L'explicació està en la consciència, més o manco clara, que entre una èlit cultural valenciana es tenia de pertànyer el valencià a un diasistema llingüístic superior occitanorromànic⁷. Aixina és, el valencià, la llengua valenciana no únicament està directament emparentada en el català i el mallorquí, com el nacionalisme català vol fer vore⁸, sino també en el llenguadocià, el provençal, el llemosí... pero la valenciana és l'única que dins del diasistema tingué un Sigle d'Or, el sigle

⁵ Curiosament la Llei 7/1998, de 16 de setembre de la Generalitat Valenciana, de Creació de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua [1998/7973] diu en un preàmbul tendenciós: “*El nostre Estatut d'autonomia denomina 'valencià' a la llengua pròpia dels valencians, sense que tinga caràcter excloent. L'esmentada denominació 'valencià', i també les denominacions 'llengua pròpia dels valencians' o 'idioma valencià', o atres, avalades per la tradició històrica valenciana, l'us popular, o la llegalitat vigent, no són ni han de ser objecte de qüestionament o polèmica. Totes servixen per a designar la nostra llengua pròpia...*”. Puix no, perque la denominació no és *valencià* en l'Estatut, la denominació és *idioma valencià*, i sí, sí té caràcter excloent, perque en cas contrari ho diria l'Estatut. Sobre les denominacions que aporta el dit preàmbul és curiós que una de les més “*avalades per la tradició històrica valenciana*” de *llengua valenciana* no siga mencionada, es silencia i s'afig que totes servixen per a designar la nostra llengua pròpia, intentant esmenar una llei superior que no diu això.

⁶ Ya molt abans dins i fòra de terres valencianes se li donava el nom de *llemosí* a la llengua valenciana; posem l'eixemple de Jorge de Monte Mayor en la seua obra editada en Madrit en 1579 *Las obras del excelentissimo poeta Ausias March, Cavallero Valenciano. Traduzidas de lengua Lemosina en Castellano...* Vicent Mariner traduí al llatí els poemes d'Ausias March i els edità en Tournon l'any 1633 dient: “*Ausiae Marchi ex vernacula prisca lingua lemonicensi que tunc valentini utebantur*”. En l'edició del *Spill* de Jaume Roig, feta en València l'any 1531 hi ha uns versos anònims que diuen: “*Criat en la pàtria que es diu llemosina / no vol aquest llibre mudar son llenguatge...*”. El borrianenc Martí de Viciana en el seu *Libro de las alabanzas de las lenguas hebrea, griega, latina, castellana y valenciana*, editat en València en 1574, també diu que en “*...lengua lemosina, con la que tenemos escripto el libro de la Leyes forales del Reyno, u las obras de Ausias March, y muchos otros excellentes libros que nos dan testimonio de aquella primera lengua*”; com es pot vore ya en el sigle XVI escomença l'idea de denominar *llemosí* a la llengua antiga, idea que es consolida en el sigle XVII, de fet Antoni Ortí en 1640 en la commemoració del *Siglo Quarto de la Conquista de Valencia* diu més o manco que la llengua valenciana s'havia de modernisar “*desterrant de ella les veus antigues per les quals la solien nomenar Llengua llemosina*”.

⁷ També fon denominada la llengua valenciana com a *llengua d'oc*, si be la forma *llemosí* o *llengua llemosina* fon la més utilitzada entre els lletraferits valencianistes, sense oblidar mai el terme *llengua valenciana*. Intelectuals com Teodor Llorente i son fill Llorente Falcó, Constantí Llombart, Miquel Duran, Adolf Pizcueta, Joaquim Reig, Almela i Vives, Antoni Igual i Úbeda... entre molts atres, parlaven de *llengua llemosina* o *llengua d'oc* referint-se al valencià. Associacions com Lo Rat Penat, València Nova... i periòdics o revistes com *Acció Valenciana*, *El Camí*, *La República de les Lletres*, *Proa*... també parlaven de *llemosí* o *llengua llemosina* per a referir-se al valencià, per la consciència que tenien de que la llengua valenciana pertanyia a un sistema llingüístic que s'estenia més allà dels Pirineus.

⁸ En este punt, la nomenada llei de creació de la AVL, l'institució que es suponia que anava a resoldre el conflicte llingüístic valencià, torna a ser tendenciosa i s'adherix a les teories del nacionalisme català que, contra els criteris històrics, llingüístics i científics, trenquen teòricament el diasistema occitanorromànic separant el català, valencià i mallorquí del seu sistema llingüístic, tal com proposgué l'ingenier Pompeu Fabra en els anys trenta del sigle XX, postura que responia als interessos polítics i econòmics de la burgesia catalana del moment. Dit preàmbul diu: “*El valencià, idioma històric i propi de la Comunitat Valenciana, forma part del sistema llingüístic que els corresponents Estatuts d'autonomia dels territoris hispànics de l'antiga Corona d'Aragó reconeixen com a llengua pròpia*”, diu ben clar *territoris hispànics*, conscients de que es deixen fòra Occitània.

XV, en una producció lliterària quantiosa i d'un reconegut prestigi mundial, de manera que el valencià marcà la norma llingüística a seguir per tot el diasistema⁹, norma que el català acceptà tant a nivell oral com a nivell escrit fins a la moderna proposta ortogràfica i gramatical de l'ingenier català Pompeu Fabra que, encara que adaptant-la al català modern de Barcelona o barceloní, segueix sent en gran part la valenciana del segle XV, d'ací l'abisme entre el català parlat i escrit i la proximitat entre el valencià parlat i escrit. Este Sigle d'Or valencià també consolidà per a sempre la denominació *llengua valenciana*¹⁰.

Aquells que actualment busquen i rebusquen un cas històric en que un valencià haja denominat a la nostra llengua com a català han fracassat sempre; no obstant, no volem deixar passar la cita que tant agrada als anexionistes i al catalanisme; es tracta d'un sermó del valencià sant Vicent Ferrer i que forma part del sermó *Fferia V^a* en el que es pot llegir: “*Vosaltres de la Serrania, qui estats enmig de Castella e de Cathalunya e per ço prenets un vocable castellà e altre català. La nostra vida es al mig: dessus es la gloria e dejus es infern...*”. Algú ha intentat fer creure que com sant Vicent Ferrer nomena la Serrania el sermó anava destinat als serrans valencians, pero esta “Serrania” és una de les tres governacions d'Aragó des de 1348, formada per Calatayut, Daroca, Terol, Ariza i Cetina, no és una part del territori valencià. Per una altra banda sabem que el sermó és del 15 de setembre de 1414 i que en esta data sant Vicent estava fòra del Regne de València, travessant la Serrania camí de Saragossa, a on aplegà l'1 de novembre.

Els valencians mai no hem tingut una consciència dialectal, sempre ha existit entre nosatres una consciència llingüística de ser el valencià una llengua pròpia i diferenciada. Precisament per açò hem dotat al valencià, a lo llarg dels temps, d'obres gramaticals i lexicogràfiques realitzades per i per a valencians; esta és la millor prova de la consciència idiomàtica. Aixina puix, creem necessari parlar un poc d'estes obres, a l'hora que este diccionari es suma ad elles i expressa la

⁹ Les propostes ortogràfiques actuals, tant la de l'Institut d'Estudis Catalans per al català, acceptada per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua per al valencià, com la de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana, que propon una ortografia pròpia i diferenciada per al valencià, són hereues de la llengua valenciana del segle XV; totes les grafies que uns i altres proposen o utilisen estan en les texts valencians de March, Martorell, Corella, Canals, Roig, Fenollar, Gaçull, Isabel de Villena...

¹⁰ Constantment es troben traduccions en els sigles XIII, XIV, XV, XVI... del llatí o castellà a la llengua valenciana, i no és estrany trobar també obres d'escriptors occitans, catalans o mallorquins traduïdes a la llengua valenciana. Joan Costa nos dona notícia d'una Bíblia escrita en llemosí d'un tal Llagostera que volia imprimir-se en València en 1477 “...e perque havia gran treball en mudar los vocables llimosins a la llengua valenciana, cessà de fer dita corecció”. Recordem l'obra del mallorquí Ramon Llull *Blanquerna*, que en 1521 fon “... Traduït y corregit ara novament dels primers originals: y estampat en llengua valenciana...”, igualment l'obra *Llibre d'oracions*, del mateix autor mallorquí, que en 1521 fon “... Traduït: y corregit ara novament dels primers originals en llengua Valenciana...”. Autors catalans escrivien en llengua valenciana, com Francesc Eiximenis, que en 1507 edita en Barcelona *Art de ben morir* i diu: “...he delliberat traurel segons la possibilitat del meu pobre entendre en llengua valenciana...”, o el català Jeroni Amiguet que en 1502 edita *Sinonima variationum sententiarum* dient: “...ex italico sermone in valentinum...”, pero l'exemple més cridaner és el del valencià Antoni Canals, que ya en 1395 traduïx el *Valerio Maximo*, segons les seues paraules: “...tret del llatí en nostra vulgada llengua materna Valenciana axí com he pogut, jatsessia [encara que] que altres l'agen tret en llengua cathalana, empero com lur stil sia fort larch e quasi confús...”

voluntat d'una immensa majoria de valencians de voler que el valencià seguixca sent una llengua independent i viva¹¹.

Una de les primeres obres lexicogràfiques valencianes és el *Llibre de concordances* de Jaume March de 1371, seguit pel *Liber elegantiarum* de Joan Esteve de 1489¹² o les famoses *Regles* de Bernat Fenollar, obra de purisme llingüístic, escomençades per l'autor sobre el 1415¹³. No volem estendre-nos massa en les quantioses obres lexicogràfiques dels sigles XVI i XVII, que no es poden considerar autèntics vocabularis perquè són obres destinades a l'ensenyança del llatí, a facilitar la seua traducció al valencià o són glossaris molt específics d'una disciplina, alguns acompanyen a una obra per a aclarir lo que es denominava 'vocables obscurs'¹⁴ o els arcaïsmes i formes en desús que en ella apareixien. Es pot destacar entre ells el vocabulari valencià-castellà que Juan de Resa realisa per a acompanyar a l'edició que en 1555 fa en Valladolid dels poemes d'Ausias March en versió valenciana; també en 1557, a petició dels Jurats de la ciutat de València s'edita la *Crònica de Jaume I* acompanyada d'una "Taula de les paraules difícils que's troben en la *Chrònica del invictíssim Rey en Jacme, axí Llemosines com Aràbigues, com Franceses, e declaració de aquelles*".

En el segle XVI es realisaren una sèrie de gramàtiques valenciano-llatines per a estudiants valencians que solen dur vocables valencians o oracions en valencià en la seua correspondència llatina, de manera que s'acosten a lo que hui entenem per vocabulari bilingüe. Una d'elles és de Bernat Vilanova, publicada en València en 1500, en el títol *Notes ordenades per lo reverent mestre Bernat Vilanova, alias Navarro*, l'obra està dedicada a Joan Esteve, prova evident de que l'autor coneixia el *Liber Elegantiarum* i de que l'utilisa en el seu treball. S'ha de tindre present la gramàtica valenciano-llatina de l'alcoyà Andreu Sempere, que duya per títol *Andreae Semperi, valentinii alcodiani, doctoris medici, Gramaticae latinae Institutio*, que conegué més de trenta edicions del segle XVI al XIX. En 1572 Miquel Ferrer, de la localitat valenciana d'Almenara, edita en Lleida un *Metodo y Art molt breu, en romanç y molt clar pera aprendre la Gramatica de la Llengua Latina*. En 1586 el valencià Jeroni Burgués edita en Barcelona la *Taula sumaria de tota Art de la conjugació dels verbs y us dels gerundis y participis, facil y necessaria per als estudiants qe volen llatinar ...*

¹¹ Les paraules de Joshua Fishman en la seua obra *Sociología del lenguaje*, parlant de llengües i varietats llingüístiques són molt significatives quan diu que "La disponibilitat de diccionaris i gramàtiques es pot prendre com un índex segur de que una varietat concreta és realment una llengua".

¹² S'ha de tindre en conte que encara que el *Liber elegantiarum* es publicà en Venècia en 1489, és una obra de 1472, com consta en la dedicatòria que Joan Esteve fa de l'obra al seu amic i professor de medicina Ferran Torrella. D'esta manera el *Liber* és anterior al *Universal Vocabulario* d'Alonso de Palència de 1490, al *Lexicon* (llatí-castellà) de Nebrija, publicat en 1492, i al *Vocabulaire* del francès Loys Garbin, editat en Ginebra en 1487.

¹³ El manuscrit que nos ha aplegat de les *Regles* és de Girona i es tracta d'una versió del barceloní Jeroni Pau (?-1492), per lo que no es pot considerar netament valencià.

¹⁴ Sobre este tema es pot consultar López i Verdejo V. "La lexicografia valenciana dels segles XVI i XVII: El vocabulari valencià-castellà de Juan de Resa" en *Els poemes d'Ausias March. Edició de Valladolid 1555*. RACV. València 2002.

En el segle XVII destaquen uns glossaris bilingües valencià-llatí, destinats als notaris, com el manuscrit que sense data fixa du per títol *Vocabulario ú Onomasticón de Voces de derecho Patrio conocido por Fueros de Valencia que por su dificultad u obscura comprehensión hasen presisas de su explicación para inteligencia de los Estudiosos y contracción en la Práctica. Por Gaspar Gil Polo, Abogado desta Ciudad [València], augmentado por el doctor Josep Lop*, que no es publicà fins 1945. D'entre uns atres glossaris destaca el de Joan Vicent d'Exulve, editat en València en 1643 en el títol *Preclaræ Artis Notariæ*.

En el segle XVIII trobem la figura del notari valencià Carles Ros (1703- 1773) que, entre moltes atres obres dedicades a la llengua valenciana¹⁵, edità en 1739 el *Breve Diccionario Valenciano-castellano* i en 1764 el *Diccionario Valenciano-castellano*. També podem nomenar l'existència entre els manuscrits de Manuel Joaquim Sanelo (1760-1827) d'un diccionari compost de dos parts: *Ensayo de Diccionario de Lemosín y Valenciano antiguo y moderno al castellano* i un *Diccionari Valencià-Castellà*. Justo Pastor Fuster en 1827 escriu un *Breve vocabulario valenciano y castellano de las voces más oscuras y antiguas* i els lèxics bilingües de Josep M^a. Cabrera, Miquel Rosanes o Luís Lamarca en el seu *Ensayo de un diccionario Valenciano-castellano* de 1851, encara que tenien com a finalitat l'ensenyança del castellà als chiquets valencians. Pero en el segle XIX la lexicografia valenciana conegué obres ben importants com la de l'advocat valencià Josep Escrig i Martínez *Diccionario Valenciano-Castellano* de 1851, que el reeditarà en 1887, augmentat i corregit per Constantí Llombart. En 1891 Joaquim Martí Gadea escomençà a editar el seu *Novissimo Diccionario General Valenciano-Castellano* que aplegà a tindre 1976 pàgines.

A cavall entre el segle XIX i XX trobem la figura del farmacèutic i escriptor Josep Lluís Nebot i Pérez, que en 1894 escrigué l'obra titulada *Apuntes para una Gramàtica valenciana popular*, i en 1910 el seu *Tratado de ortografía valenciana clásica*. A principis del segle XX destaca la figura del filòlec valencià de Benimarfull Lluís Fullana i Mira que entre moltes atres obres, com les *Normes Ortogràfiques* de 1914, la *Ortografía Valenciana* de 1932 o la *Gramàtica Elemental de la Llengua Valenciana* de 1915, edità en 1921 un *Vocabulari Ortogràfic Valencià-Castellà*. Tanquen el segle XX una bona quantitat de gramàtiques, ortografies, flexions verbals, diccionaris valencians i material didàctic o informàtic com el *Corrector Ortogràfic Valencià*,

¹⁵ S'han perdut el *Diccionario Valenciano-castellano de voces polysyllabas* i el *Diccionario Valenciano-castellano, único y singular de voces monosílabas*, abdós de Carles Ros, dels quals nos dona notícia J.Vives Ciscar en el seu article "Los Diccionarios y Vocabularios Valencianos" (València 1882). Entre les obres lexicogràfiques desaparegudes es troba el *Diccionario Castellano-Valenciano* de Gregori Mayans i Ciscar, del qual també nos parla Vives Ciscar en l'article adés citat i que era una obra en unes 30.000 veus castellanenes en les equivalents valencianes. Per a més informació consultar López Verdejo, V. "Introducció a la lexicografia valenciana". Série Filològica núm.13. RACV. València 1994.

editats per entitats com ara Lo Rat Penat, València 2000, la Real Acadèmia de Cultura Valenciana o editorials com Paraval o L'Oronella.

Les interferències llingüístiques que ha patit el valencià no són totes modernes. Ya en 1502, Jeroni Amiguè, natural de Tortosa, publicà en València *Sinonima variationum sententiarum eleganti stilo constructa ex italico sermone in valentinum...* destinada als estudiants valencians de llatí, pero no podem deixar de tindre en conte l'orige català de l'autor a l'hora d'utilisar esta obra com a font lèxica. L'andalús Antonio de Nebrija edità en 1492 el *Lexicón* (llatí-castellà), i en 1507 es reedità en Barcelona una adaptació catalana (llatí-català/català-llatí), reeditant-se en 1522 i 1560, també es feu una edició trilingüe (llatí-català-castellà). Diversos autors afirmen que este *Lexicón* fon molt popular en València entre gent culta i escritors, per lo que no podem dir que no s'utilisara a l'hora de confeccionar diccionaris o lèxics; segurament esta obra i el *Thesaurus Puerilis* del gironí Onofre Pou són els causants de que trobem formes no valencianes en lèxics i diccionaris valencians. Onofre Pou fon professor en l'Estudi General de València i edità en el cap i casal en 1575 el *Thesaurus Puerilis*, destinat, a l'igual que el *Liber Elegantiarum* d'Esteve, a l'ensenyança del llatí; l'autor deixa ben clar que: “*Està primer lo vulgar en llengua Cathalana y Valenciana, y després lo llatí*”, de manera que alguns lexicògrafs valencians posteriors copiaren del *Thesaurus* tant la forma catalana com la valenciana.

En èpoques més recents no sempre s'ha seguit un criteri d'estricta valencianitat llingüística a l'hora d'elaborar els lèxics o diccionaris valencians per diversos motius; en primer lloc perque la lexicografia és una disciplina relativament moderna i és ara quan tenim els mijos teòrics necessaris per a treballar en un procediment científic i molts treballs fonamentals que abans no existien, en segon lloc perque la teoria del diasistema llingüístic, més o manco desenrollada o argumentada, sempre ha existit i alguns lexicògrafs valencians basant-se en l'idea de *l'antiga llengua llemosina* incorporaven vocables de tot el diasistema o copiaven paraules i definicions directament del castellà, sense seguir un criteri de valencianitat, com fa Josep Escrig i Martínez en el seu *Diccionario Valenciano-Castellano* a on diu: “*La costumbre ha valencianizado, digase, así la mayor parte de las voces de la lengua castellana, y esto me ha movido a adoptarlas en la redacción de este Diccionario*”; en esta obra es copia directament del *Diccionario de la lengua española* de la RAE, donant les definicions en castellà i realisant innumerables calcs semàntics d'esta llengua. Constantí Llobart augmentà considerablement l'obra d'Escrig i feu que el seu diccionari passara de 862 pàgines a 1231 dient que es tracta d'una “*...edición corregida y aumentada con un considerable caudal de voces...*”, pero este “*considerable caudal de voces*” l'extrau com ell diu de “*los tesoros encerrados en la literatura valenciana y los documentos públicos y privados, escritos en el idioma que hablaron en su infancia San Vicente Ferrer y Luís Vives*”, pero els documents que utilisà no procedien

únicament de València sino d'una atres territoris com Mallorca o Catalunya¹⁶, de fet esta edició de 1887 oferix un llistat d'un centenar d'obres que segons els autors “*debieran consultarse para el estudio de nuestra lengua*” i la mitat d'elles són d'autors catalans i mallorquins¹⁷; observant quines són les noves paraules o accepcions que apareixen podem comprovar que, mogut per un esperit de germanor i l'idea de la llengua comuna llemosina, Llobart copià, entre uns atres, part del *Diccionari de la llengua catalana* que Pere Labèrnia i Esteller, valencià de Traiguera afincat en Barcelona, publicà en 1839, el qual també utilisà el treball *Diccionari portàtil de les lléngues catalana y alemanya*, que Eberhard Vogel publicà en 1911¹⁸. D'esta manera molts vocables catalans passaran del diccionari de Labèrnia a l'Esgrig-Llobart¹⁹ i d'este passaran alguns al de Fullana. Només d'esta manera s'explica que la forma catalana *tardor*, que només s'utilisava en unes comarques de Girona i que el català modern alçà a la categoria de forma estàndart, arraconant les formes patrimonials *primavera d'hivern* o *autumne*, aparega en els diccionaris d'Esgrig-Llobart o de Fullana. La tercera raó per la qual no es solia seguir un criteri d'estricta valencianitat llingüística és perque no existia un perill d'anexió o assimilació del valencià al català, com el que des de fa un sigle es ve patint, sino un sentiment de bona germanor entre pobles germans a on no calia marcar diferències ni defendre lo propi o diferencial perque ningú no ho condenava i ningú no pretenia impondre lo seu.

Sobre els diccionaris valencians actuals podem dir que reflectixen les dos tendències existents. Uns següen un criteri de convergència en el català, i no solament utilisen la gramàtica i l'ortografia catalanes de l'Institut d'Estudis Catalans en la seua redacció, sino que donen entrada a tot el lèxic català i apleguen a ignorar les formes genuïnes valencianes o a remetre-les a les catalanes, dialectalisant el valencià; uns atres seguim un criteri d'independència llingüística i, utilisant la gramàtica i l'ortografia valencianes de la Real Acadèmia de Cultura Valenciana, seguim uns criteris de valencianitat llingüística. Fer un anàlisi de tots els diccionaris i vocabularis editats en terres valencianes durant estos últims anys seria allargar-nos massa, pero

¹⁶ El diccionari Esgrig-Llobart dona entrada a la paraula '*tan*' per a referir-se al *taní*, en esta definició: “*casca, corteza de roble molida, propia para el curtido de las pieles*”, copiant la paraula i la definició de l'edició que Benvingut Oliver feu de les *Costums de Tortosa*.

¹⁷ Un estudi detingut de les obres citades pot explicar l'aparició de vocables aliens en este diccionari valencià i en alguns posteriors.

¹⁸ La paraula '*atalà*' apareix en l'obra de Vogel, d'a on la pogué traure Labèrnia, pero no en el *Diccionari General de la llengua catalana* de Pompeu Fabra o uns atres diccionaris catalans o valencians; no obstant, reapareix en el diccionari d'Esgrig-Llobart, sense accent i definit com a “*Buen Juan ó Juan de buen alma. Hombre sencillo y fácil de enganyar*”, quan este significat és inexistent en valencià. La paraula aguda *serpol* apareix accentuada en l'Esgrig-Llobart *sèrpol*, copiant l'erro que Labèrnia havia comés en el seu diccionari, erro que copia Antoni Bulbena i Tosell en el *Diccionari català-francés-castellà*, que publicà en Barcelona en 1905, i també Fullana, que dona *sèrpoll* en el seu *Vocabulari ortogràfic valencià-castellà* de 1921, pero no Fabra, que dona *serpoll*, ni uns atres diccionaris catalans o valencians, llevat del *Diccionari Català-Valencià-Balear*, que li dona entrada remetent-la a *serpoll* i el *Diccionari Ortogràfic valencià-castellà/castellà-valencià* de la RACV que fins a la seua tercera edició repetix l'erro.

¹⁹ L'Esgrig-Llobart i el Martí i Gadea copiaren paraules del *Diccionari de la llengua catalana* de Labèrnia a l'hora de fer la seua obra, com es pot comprovar quan diuen que *frontal* equival a l'adjectiu *pàlit*, perque Labèrnia escriu *pàlit* referint-se al substantiu *pali* (tapís frontal).

val la pena fer referència, per lo que representa, al *Diccionari Valencià* de l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana de 1995, editat per la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana. A pesar que en el seu pròleg es diu que el diccionari “representa, sens dubte, la culminació d'un esforç fet per molts valencians” es tracta d'una còpia, incloent i repetint errors i tot, del *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans de 1995, els autors d'este diccionari que es diu valencià ni s'han molestat, en molts casos, en canviar els exemples²⁰ que en algunes entrades es donen. En realitat, si fem un estudi un poc més profund, podrem vore que es tracta del mateix diccionari en lleus retocs i modificacions per a adaptar-lo segons siga el destinatari valencià o català.

Hui és necessari, si volem que el valencià sobrevisca com a llengua diferent, establir una autonomia i marcar les diferències en el català²¹, per a evitar la convergència llingüística, que propugna l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, i que donaria pas a l'assimilació i a un procés pel qual el valencià seria fagocitat pel català²². Tampoc creem, perquè aixina ho ha demostrat la pràctica durant les últimes dècades, que convergir en el català i adoptar el seu estàndard en terres valencianes favorisca la necessària identificació dels parlants en la llengua, ya que la dita convergència en realitat dialectalisa al valencià i, per tant, ni el dignifica, ni ajuda al necessari procés de recuperació de l'idioma en tots els usos. Per això este *Diccionari General de la Llengua Valenciana* vol ser un pas més en una clara direcció d'independència llingüística i dignificació de la genuïna llengua valenciana, alçant a la categoria de norma totes aquelles característiques llingüístiques pròpies i diferencials que té el valencià dins del seu diasistema i del conjunt de les llengües romàniques.

²⁰ Si el *Diccionari de la llengua catalana* posa en l'entrada de “canyaret” l'exemple “Armaren un canyaret perquè no hi estaven d'acord”, el *Diccionari Valencià* diu “Armaren un canyaret perquè no hi estaven d'acord”. Si u posa en enganyar l'exemple “T'ha enganyat la semblança, el color, l'olor” l'atre posa “T'ha enganyat la semblança, l'olor, el color”...

²¹ Fon Miquel Adlert Noguerol qui en 1977 reprenia esta tendència en el seu llibre *En defensa de la llengua valenciana*, editat en València per l'editorial *Del Sénia al Segura*. El primer capítol du un títol ben aclaridor, es titula “Caic en l'engany del catalanisme i me n'ixc” —llàstima que uns atres contemporàneus seus no feren lo mateix—. El llibre marcarà de nou el camí a seguir en la revalencianisació de la llengua.

²² De nou Joshua Fishman, en l'obra ya citada diu que “quan les llengües pareixen completament semblants entre elles fonètica, lèxica i gramaticalment, pot resultar de gran interès establir la seua autonomia mútua, o a lo manco de la més dèbil respecte a la més forta”. Fishman, segurament sense saber-ho, està parlant del nostre cas, i afig que “A on no s'establixca tal autonomia podria ocórrer que una no fora més que un dialecte (o varietat regional) de l'atra”.

Tots els drets reservats. El contingut d'esta revista està protegit per la llei, la qual estableix penes de multes i inclús presó, además de les corresponents indemnizacions per danys i perjuins, per als qui reproduïxquen o plagien, de forma total o parcial una obra artística, literària o científica, o la seua transformació, interpretació o eixecució artística fixada en qualsevol classe de suport o comunicada per qualsevol mig, sense el preceptiu consentiment i autorizació dels autors.

La present revista s'edita exclusivament en format electrònic, per a la seua difusió lliure i gratuïta. Per *difusió* s'entén:

- La seua visualizació en qualsevol mig electrònic.
- L'enllaç a la seua direcció URL en qualsevol pàgina web (mencionant la seua procedència).
- La seua impressió en paper per a us exclusivament particular.
- La posta a disposició de la revista per a terceres persones, en les mateixes condicions.
- La seua comunicació pública per mijos electrònics.

Queda absolutament prohibida la seua venda o la seua impressió en sèrie sense l'autorizació expressa de l'**Associació d'Escriptors en Llengua Valenciana**.

© Associació d'Escriptors en Llengua Valenciana.

ISSN: 2172-5810.